

A Nemzeti Fenntartható Fejlődési Tanács állásfoglalása a „Nemzeti Energiastratégia 2030” vitaanyagáról

A Nemzeti Fenntartható Fejlődési Tanács 2011. május 25-i ülésén megtárgyalta a „Nemzeti Energiastratégia 2030” vitaanyagot. A Tanács felhatalmazta Szakmai Egyeztető Munkabizottságát, hogy az ülésen elhangzottakra tekintettel fogalmazza meg az NFFT állásfoglalását.

1. A Tanács megállapítja, hogy tartalmát tekintve az előterjesztés nem tekinthető stratégiának abban az értelemben, hogy a kormány nem dönt ezen anyag keretében az energiaszektor fejlődési pályájáról, nem rangsorolja a bemutatott alternatívákat és ennek megfelelően nem választ ki egyet a lehetséges alternatívák közül, s a legtöbb esetben nem foglal állást egyes beruházásokról sem. Leginkább „keretstratégiának” vagy „koncepciónak”, azaz stratégiát megalapozó elemzésnek felel meg, mely irányt ad és kérdéseket vet fel egy széleskörű társadalmi vita számára. A Tanács a fenntarthatóság szempontjainak hangsúlyozásával kíván e vitában részt venni.

2. A Tanács üdvözli, hogy a fontos ágazati stratégiai kérdésekben ezen a körülményen, az érdemi társadalmi vitát lehetővé tévő, több megoldási alternatívát is felvázoló, a főbb gazdasági hatásokat háttér tanulmányban elemző, mérlegelő módon kezdődjön meg a tényleges stratégiai döntések előkészítése, s ezt más ágazati stratégiák számára is példaértékűnek tartja.

3. A Tanács egyetért azzal, s e tekintetben támogatja a koncepciót, hogy Magyarország nemzeti energiastratégiája

- messzemenően vegye figyelembe az ország társadalmi-gazdasági fejlődése számára kritikus olyan szempontokat, mint az energiatartósság mérséklése, a nemzetközi energia-kereskedelem viszonyainak várható változásai, az energiazártudás területén az EU-szintű együttműködés erősödése, az energiazártudás sokirányú társadalmi és környezeti szempontjai;
- kiegyensúlyozott és előremutató legyen, s ennek megfelelő módon és arányban illessze össze az energiatartóssági, energiazártudási intézkedéseket a megújuló források hasznosításának fejlesztésével és a hagyományos energiazártudási technológiákban rejlő lehetőségek kiaknázásával;
- kiemelt figyelemmel legyen a negatív környezeti hatások csökkentésére, a klímaváltozás kockázataira, s integrálja az ezekkel kapcsolatos nemzetközi megállapodásokból és európai uniós szintű jogszabályokból hazánkra háruló kötelezettségeket.

4. A Tanács hangsúlyozza, hogy számos globális méretekben megnyilvánuló folyamat okán is különös alkalmazkodási és innovációs kényszerre kell tekintettel lenni egy nemzeti energiastratégia elfogadása során.

Az energiagondok háttérében a világgazdaság növekedési kényszere áll. A jelenlegi elképzelések nem foglalkoznak egy alapvető paradigmaváltás lehetőségeivel, de szükségesnek érezzük ennek kutatását. Megoldások hiányában egy esetleges globális krízishelyzet nemzeti szintű kezelhetőségének kérdését is elemezni kell, az ilyen vizsgálatok eredményeit integrálni szükséges a kormányzati döntésekbe.

Többek között a fejlődő gazdaságok növekvő energiaigénye, az egyes energiatermelő módok okozta környezetszennyezés csökkentési kényszere, valamint a fosszilis források olcsón kitermelhető készleteinek gyors fogyása miatt az energiakereslet csökkentésének és az energiakínálat növelésének hagyományos formái nem lesznek elegendők. Az energiatakarékosság és a hatékonyságnövelés új, rendkívüli megoldásaira és a környezeti terhelést csökkentő energiatermelési módok rendkívüli mértékű elterjedésére lenne szükség az évszázad közepéig.

Ezért különös figyelemmel kell lenni az energiakereslet-csökkentési lehetőségek ösztönzésére és kihasználására. Hasznos lenne az energiafelhasználás csökkentésének eszközeit, valamint a társadalmi szemléletformálás lehetőségeit konkrétan megfogalmazni, részletezni. A tudományos kutatások és a vállalati innovációk támogatási programjaiban kiemelten kell kezelni az erre irányuló kezdeményezéseket. Ezeknek az eszközöknek a részletesebb feltárása segíthet tisztázni azt is, hogy reális lehet-e az Energiastratégia a primer energia felhasználás növekedésének lefékezését célzó „Közös erőfeszítés” forgatókönyvéhez képest ambiciózusabb célkitűzést, erőteljesebben energiatakarékos irányt megállapítani.

Az energiafelhasználás növekedését prognosztizáló jövőkép elfogadhatatlan a fenntarthatóság szempontjából mindaddig, amíg az energiatermelés ökológiai lábnyoma jelentősen nem csökkenthető. Az energiatermelés ökológiai terhének csökkentése megköveteli a fosszilis erőforrás-felhasználás nagyobb ütemű mérséklést.

5. Az energetikai ágazati döntések jövő generációkat érintő hatásaira különös figyelmet kell fordítani, a fenntarthatóság erősítéséhez az az energiapolitika tud hozzájárulni, amely:

- hozzájárul a karbonszegényebb energiatermeléshez;
- általában mérsékli a környezetterheléseket, s kerüli a generációk hosszú sorára jelentős terheket hárító környezeti és társadalmi költségeket;
- az energiahordozók diverzifikált beszerzési forrásaira vonatkozóan számításba veszi a tágabb politikai, külpolitikai szempontokat;
- jelentős szakember-képzési háttérrel és tudományos-kutatási tapasztalatot tud mozgósítani;
- a gazdasági (megtérülési) szempontokat megfelelő gondossággal mérlegeli, ennek a költségvetés egyensúlyára és az eladósodottságra való hatását különös figyelemmel elemzi.

6. A forgatókönyvek környezeti hatásai szempontjából a vitaanyag szinte kizárólagos módon az üvegházhatású gázok kibocsátását veszi figyelembe, az egyes energiatermelési

módok – ideértve az általában, de nem minden részletében környezetkímélőbb megújuló energiatermelést is – további környezeti hatásainak számbavétele és értékelése hiányzik.

Az energiatermelési módok fenntartható volta nem csak az üvegházgázok kibocsátásának szintjétől függ, hanem attól is, milyen más hatással vannak ökológiai környezetünkre. Emlékeztetünk azokra a vitákra, amelyek például a geotermikus vagy a vízenergia felhasználásának környezeti hatásaival kapcsolatosak.

Az atomenergia alkalmazásával járó speciális előnyök és kockázatok értékelése tekintetében érdemi társadalmi párbeszédre van szükség.

7. Az üvegházhatású gázok kibocsátása és a dekarbonizációs terv kapcsán szükség lesz az Energiastratégia és az arra alapuló egyéb kormányzati programok megfelelő időben történő kiigazítására, mivel ma még nagy bizonytalanság övezi a 2020 utáni időszakot: akár „karbonszűkös”, akár – a széttartó nemzeti érdekek miatt – enyhébb kibocsátási korlátokkal bíró korszak is következhet.

8. A biomassza energetikai hasznosításánál figyelembe kell venni, hogy a biomassza elsődleges funkciója az ökoszisztéma-szolgáltatások fenntartása, az élet megújítása. Energetikai felhasználása a környezeti rendszerek megújuló-képességének figyelembevételével lehetséges csak. A biomassza feltételesen megújuló erőforrás, ezért energetikai hasznosításának tervezése során a várható előnyök mellett mérlegelni kell költségeit, társadalmi és ökológiai bizonytalanságait is.

Szükség van a biomassza alapú energiatermelési módok esetén életciklus-szemléletű teljes energiamérlegek felállítására, mert gyakori, hogy az adott energiafelhasználás kapcsolódó szolgáltatásainak energiaigénye figyelmen kívül marad.

Ezzel párhuzamosan figyelembe kell venni a biomassza-hasznosítás energiaköltség mérlegét, amely jelenleg többnyire csak támogatásokkal lehet pozitív. A „bioüzemanyagok” helyett a lényegüket jobban körülíró „agroüzemanyagok” megnevezést kell szorgalmazni, s meg kell vizsgálni az agráriumon belüli elsődleges felhasználás forgatókönyvét is. Fontos biztosítani az összhangot az Energiastratégia és a Vidékstratégia között: a szerves anyagok visszajuttatása a talajba legyen prioritás, az energiaültetvények kapcsán a talaj termőképességének fenntarthatóságát érdemes kiemelten vizsgálni.

9. Az Energiastratégiában vagy az ahhoz kapcsolódó további döntés-előkészítő dokumentumokban a scenáriókhoz hozzá kell rendelni a költségeiken túl a pénzügyi fedezet lehetséges forrásait is. A beruházási szempontokat figyelembe véve szükség lenne az előnyök-hátrányok komplex, a külső hatásokat is értékelő elemzésére, valamint érzékenységvizsgálat készítésére.

Lényeges kérdés többek között az energiainport-függőség, a szállítási útvonalak, a nemzetközi energiahálózatok vagy a környezeti hatások kapcsán az energiával és a külkapcsolatokkal foglalkozó stratégiai megközelítés összhangja is.

Budapest, 2011. június 9.